

Vlaanderen
is jeugd

Kinderrechtenmonitor 2.0

Of waarom cijfers soms precies
zijn wat je nodig hebt

Nathalie Van Ceulebroeck (AP Hogeschool)
Leen Sebrechts (AP Hogeschool)
Didier Reynaert (HoGent)
Roel Reubens (KeKi vzw)

Januari 2024
In opdracht van het Departement
Cultuur, Jeugd en Media

Inhoud

Situering	4
Wat is een (kinderrechten)monitor en wat heb je eraan?	5
Kinderrechten en monitoring	6
Een kijk op kinderrechten	6
En een kijk op het monitoren van kinderrechten	7
Wat brengen we in kaart?	9
Hoe wordt de kinderrechtenmonitor 2.0 ingezet?	11
De stem en leefwereld van kinderen blijft het vertrekpunt	11
Instrument voor beleidsvoering	13
In samenhang met andere beleidsinstrumenten	14
Een verhaal van co-creatie en samenwerken	15
Communicatie over en uitdragen van de monitor	16
Samengevat	16
Bronnen	17
Bijlage: een kort overzicht van het proces en de selectie van de indicatoren	18

Situering

Deze brochure geeft een inkijk in het proces, keuzes en achterliggende visie van de kinderrechtenmonitor 2.0.

Het bevoegde Departement Cultuur, Jeugd en Media omschrijft de kinderrechtenmonitor als “een set van indicatoren die jaarlijks een update krijgen (indien mogelijk). Deze set brengt vanuit het perspectief van het Verdrag voor de Rechten van het Kind (VRK) (een deel van) de leefsituatie van kinderen in Vlaanderen in beeld, evenals de context, processen en structuren die daar een impact op hebben. Hij biedt materiaal om (toekomstig) beleid te ontwikkelen of bestaand beleid aan te passen.” Het doel is dus de vinger aan de pols te houden van de staat en de naleving van de kinderrechten in Vlaanderen vanuit de beleving van minderjarigen zelf.

De eerste kinderrechtenmonitor werd ontwikkeld in 2012-2014. Het betrof een basisset van 28 indicatoren. Het Departement Cultuur, Jeugd en Media stelde echter vast dat “de laatste jaren duidelijk werd dat de initiële selectie van indica-

toren voor de Vlaamse kinderrechtenmonitor, ondanks inhoudelijk zeer relevant, methodologisch niet aan de eisen van een flexibele, krachtige en efficiënte monitor voldoen.” Daarenboven betreurt het VN-comité voor de Rechten van het Kind, het internationaal toezichthoudend orgaan op het Kinderrechtenverdrag, in zijn laatste slotbeschouwingen “de versnipperde gegevensverzameling in België en de beperkte aandacht voor de meest kwetsbare kinderen. Kinderen die van hun ouders gescheiden zijn, kinderen in armoede en kinderen met een handicap zijn namelijk niet opgenomen binnen deze indicatoren.”

Deze analyse was de aanleiding voor een herdenking van de kinderrechtenmonitor tot een versie 2.0. Een opdracht die dankbaar werd opgenomen door een groep onderzoekers van AP Hogeschool, HoGent en Kenniscentrum Kinderrechten (2022-2023).

Wat is een (kinderrechten)-monitor en wat heb je eraan?

Meten is weten. Met 'monitoren' willen we resultaten en uitkomsten in beeld brengen om op basis daarvan te kunnen evalueren en bijsturen. Een aantal cruciale vragen (indicatoren) worden geformuleerd als **graadmeter**. Door die vragen in de tijd op te volgen, kunnen trends zichtbaar worden of kan de impact van een genomen maatregel worden getoond (of net niet).

Zo ook voor kinderrechten. Actoren op verschillende domeinen en beleidsniveaus werken dagelijks aan thema's die rechtstreeks of onrechtstreeks te maken hebben met **kinderrechten**. Aan de hand van een kinderrechtenmonitor, willen we zichtbaar krijgen en houden hoe het staat met die kinderrechten. We bundelen cijfers over verschillende rechten, verschillende domeinen en verschillende onderzoeken en streven zo naar een overzicht. Een beperkt overzicht uiteraard, niet alles kan aan bod komen, maar wel een overzicht van wat vandaag gezien wordt als **noodzakelijke vragen en alarmbellen** die de functie van graadmeter kunnen opnemen voor de leefwereld van kinderen en jongeren tot 18 jaar¹.

Door kinderrechten te monitoren kunnen we:

- de vinger aan de pols te houden van de **naleving van de kinderrechten** in Vlaanderen;
- cijfers gebruiken om (Vlaams) **beleid te maken** en te evalueren;
- **zichtbaarheid geven aan kinderen en jongeren (0-18 jaar)** in Vlaanderen;
- **zichtbaarheid geven aan kwetsbaarheden**: domeinen en doelgroepen waar het niet goed gaat en waar een overheid mee aan de slag moet;
- **blinde vlekken ontdekken** en aanzetten tot meer kennis(ontwikkeling).

1 Meer inzicht in het proces en de selectie wordt weergegeven in bijlage.

Het resultaat van de monitoring kan niet enkel voedend zijn voor het (Vlaamse) beleid, maar kan iedereen die met kinderen en jongeren werkt inspireren om voorbij anekdotiek en verhalen te kijken. Verhalen van kinderen en jongeren geven kleur, maar (macro-)cijfers leggen de zwartwit tekening. Beide hebben dus een rol te spelen.

Het monitoren van kinderrechten is daarnaast ook een essentieel onderdeel van de verplichtingen van de verdragspartijen van het Kinderrechtenverdrag om rapportage mogelijk te maken.

Kinderrechten en monitoring

Een kijk op kinderrechten

Het Vlaams Parlement keurde in 1991 het Kinderrechtenverdrag goed. Daarmee engageerde het zich om de daarin omschreven kinderrechten te beschermen, respecteren en waarborgen.

Het referentiekader van de kinderrechten is de voorbije decennia uitgegroeid tot een **richtinggevend kompas** waarop het beleid zich oriënteert. Kinderrechten hebben een impact op beleidsdomeinen en praktijken die zich richten naar kinderen en jongeren. Hervormingen in onderwijs, jeugdhulpverlening, gezondheidszorg, gezinsbeleid, etc. hebben bijgedragen aan het versterken van de belangen van kinderen en jongeren in onze samenleving.

Om kinderrechten te kunnen inzetten als (beleids-)instrument, moet het duidelijk zijn hoe dat referentiekader eruitziet. Kinderrechten kunnen immers op verschillende manieren begrepen worden.

Minimalistisch kunnen kinderrechten gezien worden als een geheel van (al dan niet juridische) rechten die (al dan niet) geschonden kunnen worden. De invulling van kinderrechten is dan eerder **zwart-wit**, binair. Op die manier kunnen kinderrechten gebruikt worden om de nodige rechtswaarborgen te voorzien.

Maximalistisch hebben kinderrechten niet enkel juridisch, maar ook pedagogisch en ethisch betekenis en zijn kinderrechten en de realisatie ervan, relationeel en **contextueel**. Kinderrechten worden concreet vanuit een specifieke plaats, tijd, sociale relaties en (culturele) betekenisgeving. Met andere woorden, kinderrechten krijgen pas vorm in interactie met elkaar en met de context. Zo spreken we ook over kinderrechten als **'levende rechten'**. Niet enkel een statisch rechtskader, maar ingevuld met een nadruk op belevingen en interpretaties.

Het is vanuit deze brede, maximalistische interpretatie dat de kinderrechtenmonitor 2.0 ontwikkeld werd. Enkele principes die dan ten gronde liggen aan de kinderrechtenmonitor 2.0 zijn:

- Kinderen en jongeren zijn **volwaardige medeburgers** en hebben dus het recht om actief vorm te geven aan de samenleving. Hun beleving en leefwereld is relevant.
- De rechten van kinderen en jongeren beslaan alle beleidsdomeinen en hebben nood aan **horizontaal en integraal beleid en monitoring**.
- Kinderrechten, de monitoring, zijn geen doel 'an sich', maar zijn **hefbomen voor verandering**.
- Een monitoring is geen statisch gegeven maar een **dynamisch proces** waarin steeds nieuwe aspecten en uitdagingen worden toegevoegd.

Het benaderen van kinderrechten vanuit deze brede visie, vraagt ook een brede aanpak van monitoring en evaluatie.

En een kijk op het monitoren van kinderrechten

Rechten, begrepen als contextuele, interactionele praktijken, vragen om een monitorings-instrument dat doordrongen is van deze visie.

Concreet herken je deze visie bijvoorbeeld in hoe de indicatoren **geclusterd** zijn. De Vlaamse kinderrechtenmonitor 2.0 kiest er opnieuw voor om de clusterthema's niet louter vanuit rechten te benoemen, maar ook een aparte cluster '**welbevinden**' te voorzien. Welbevinden is vanuit de leefwereld van kinderen een vertrekpunt, en voor heel wat rechten een voorwaarde om ze te kunnen opnemen. Daarnaast weten we uit onderzoek dat het welbevinden van heel wat kinderen onder druk staat. De andere gekozen themaclusters worden ingegeven door de formele kinderrechtenrapportage aan het VN-comité voor de Rechten van het Kind.

Ten tweede, wanneer we kijken naar kinderen en jongeren als volwaardige medeburgers moet dat ook weerspiegeld zijn in de **indicatoren**. De indicatoren moeten **betekenisvol zijn voor kinderen zelf** en aansluiten bij wat voor hen belangrijk is, wat in hun belang is. Het meten en monitoren van de staat van kinderen en kinderrechten, start bij het kind en beweegt zich van daaruit naar buiten. Het belang van/voor het kind is steeds de ultieme toetssteen voor de selectie van indicatoren. Daarom is het belangrijk dat ook subjectieve beleving meegenomen wordt. Concreet betekent dit dat de kinderrechtenmonitor 2.0 zoekt naar een evenwicht tussen enerzijds

data uit administratieve registratie en anderzijds data uit onderzoek waarin de stem van kinderen en jongeren in beeld wordt gebracht. Een mix van beiden is dus nodig.

Registratiegegevens zijn onmisbaar voor een monitor, maar aan de hand van **surveydata** en vragenlijsten krijgen we meer zicht op beleving en ervaring. Verdiepende kwalitatieve onderzoeken kunnen in een latere fase zoeken naar inhoudelijke betekenis en oorzakelijke verbanden.

Om het contextuele van kinderrechten in beeld te brengen, streven we naar zoveel mogelijk opsplitsing van de indicatoren in verschillende doelgroepen en trachten we verschillen en ongelijkheden tussen kinderen voldoende zichtbaar te maken. Denk aan kinderen die opgroeien in armoede of kinderen die dak- of thuisloos zijn.

Ten derde heeft deze visie, naast gevolgen voor themaclusters en indicatoren, ook consequenties voor de **aanpak**. Kinderrechten vragen een integraal beleid, over verschillende beleidsdomeinen, agent-schappen en departementen heen. Om een hefboom van verandering te zijn, kan monitoring geen taak alleen zijn van de coördinerend minister kinderrechten en

de administratie. Monitoring vraagt een **participatief proces** met andere administraties, kennisinstellingen, middenveldorganisaties en (vertegenwoordiging van) kinderen en jongeren zelf. De coördinerende overheid is een van de partners, en staat in voor de regie van de monitoring, maar het geheel vraagt **samenwerking en een co-creatie**.

Ten slotte, een integrale aanpak van monitoring en een bottom-up proces in de selectie van indicatoren, maakt dat niet enkel dat wat haalbaar en realistisch is in kaart wordt gebracht; maar ook dat wat **wenselijk** of zelfs noodzakelijk is op lange termijn. De kinderrechtenmonitor 2.0 bestaat dan ook uit méér dan een set indicatoren waarvoor data reeds beschikbaar is. De monitor bevat ook **aanbevelingen** om naar een ideaal scenario toe te groeien. Op die manier kan een gedragen, effectief en efficiënt monitoringsinstrument tot stand komen dat inzicht geeft in tendensen en noden ten aanzien van kinderrechten. De aanbevelingen kunnen het toekomstpad van de monitor en de strategische implementatie richting geven. We hopen dat ze beleidsmakers kunnen aansporen om proactief te werk te gaan en lacunes in de regelgeving en uitvoering op te sporen en op te vullen om zo kinderrechten te waarborgen.

Wat brengen we in kaart?

De eerste selectie van indicatoren werd ingegeven door de meest recente **slotbeschouwingen** van het VN-comité voor de Rechten van het Kind (2019)². Slotbeschouwingen zijn aandachtspunten en aanbevelingen, die het comité na elke rapportage formuleren aan de staten die het Verdrag voor de Rechten van het Kind ratificeerden.

De geselecteerde indicatoren worden geclusterd onder 9 thema's: 8 thema's gelijklopend met de formele rapportage aan het VN-comité, aangevuld met een thema welbevinden, om tegemoet te komen aan een **maximalistische** visie op kinderrechten.

Welbevinden	Handicap en gezondheid	Geweld tegen kinderen
Onderwijs	Vrije tijd	Participatie
Alternatieve zorg	Gezinscontext	Bijzondere beschermingsmaatregelen

2 De Slotbeschouwingen van de vijfde en zesde rapportage zijn te lezen op de website van de [Vlaamse overheid](#).

De 9 thema's verwijzen naar 13 artikels uit het Kinderrechtenverdrag:

Artikel #12:	Recht om gehoord te worden
Artikel #23:	Rechten van kinderen met een beperking
Artikel #24:	Recht op gezondheid en gezondheidszorg
Artikel #27:	Recht op een toereikende levensstandaard
Artikel #28:	Recht op onderwijs
Artikel #29:	Doelstelling van het onderwijs
Artikel #31:	Recht op spelen, rusten en ontspannen
Artikel #20:	Rechten van kinderen die van hun ouders gescheiden zijn
Artikel #9:	Recht om niet van de ouders gescheiden te worden
Artikel #25:	Recht op periodieke evaluatie bij uithuisplaatsing
Artikel #19:	Recht op bescherming tegen alle vormen van geweld, verwaarlozing of misbruik
Artikel #22:	Rechten van kinderen op de vlucht
Artikel #40:	Jeugdstrafrecht

Per thema worden **drie soorten indicatoren** geformuleerd:

1. indicatoren uit registratiedata;
2. indicatoren uit surveydata;
3. indicatoren die in de toekomst (verder) ontwikkeld moeten worden.

Alle informatie over de indicatoren en data is te vinden op de website www.kinderrechtenmonitor.be.

Hoe wordt de kinderrechtenmonitor 2.0 ingezet?

De stem en leefwereld van kinderen blijft het vertrekpunt

Participatie van kinderen en jongeren bij een macro-instrument gebeurt zelden rechtstreeks. De relevantie van dergelijke beleidsinstrumenten in de leefwereld van kinderen en jongeren is immers beperkt. Dit betekent echter niet dat participatie niet belangrijk is, integendeel. In het traject en implementatie van de kinderrechtenmonitor 2.0 krijgt onrechtstreekse participatie een zeer belangrijke plaats. Via allerlei belangenbehartigers van kinderen en jongeren geven we indirect ruimte aan de **leefwereld en belangen van kinderen**. We kijken hiervoor naar vertegenwoordigers en **sleutelfiguren** in het leven van kinderen en jongeren uit vrije tijd, onderwijs, voorzieningen, welzijnsorganisaties, ouderverenigingen, ... Gezien hun direct contact met kinderen en jongeren en het dagdagelijks opereren binnen het kader van bestaand beleid, vormen zij een brug tussen praktijk en beleid, en hebben ze daardoor een belangrijke rol als **signaalgever**.

Het Kenniscentrum Kinderrechten adviseerde (2020):

“Monitoring is meer dan enkel de analyse van cijfergegevens. Het omvat een continu proces, inclusief het ontwikkelen en verfijnen van (bestaande of nieuwe) indicatoren

en een analyse van de inhoudelijke betekenis achter de cijfers. Het leven van kinderen en jongeren en de context waarin zij leven evolueert snel. Een monitoringsysteem dat naar behoren functioneert, is in staat hier op in te spelen en zich aan te passen waar nodig.”

De kinderrechtenmonitor moet met andere woorden voortdurend **inspelen op veranderende of nieuwe maatschappelijke of beleidsmatige evoluties** om zijn relevantie te behouden. Indicatoren moeten geïntroduceerd worden, verfijnd worden of in vraag gesteld worden als de context en de leefwereld van kinderen en jongeren verandert. Sleutelfiguren en andere actoren die de vinger aan de pols hebben bij de leefwereld van kinderen en jongeren spelen hier een essentiële rol in en afstemming met deze actoren in functie van de kinderrechtenmonitor moet structureel verankerd worden.

“De kinderrechtenmonitor is een instrument dat altijd in ontwikkeling is, waar we altijd aan de knopjes moeten blijven draaien om het fijnmazig te houden. Het moet participatief.”

- Lieven Boelaert, Teamverantwoordelijke Kennisontwikkeling van het Departement Cultuur, Jeugd en Media

Een andere manier om de stem van kinderen en jongeren centraal te stellen is via de keuze van type indicatoren. De kinderrechtenmonitor 2.0 streeft naar – minstens – een ‘half-half’ verdeling tussen **administratieve data**, die centraal geregistreerd wordt, en **surveydata** die die stem van kinderen en jongeren in kaart brengt.

Wil deze manier van indirecte participatie echter écht relevant zijn, moet er dringend meer aandacht gaan naar het verzamelen van **leefwereldgerichte data** bij kinderen en jongen in een **kwetsbare situatie**. Het VN-comité voor de Rechten van het Kind (2019) formuleert het op deze manier:

“Hoewel het de vastlegging van 40 nationale kinderrechtenindicatoren verwelkomt, betreurt het dat de gegevensverzameling nog steeds versnipperd is en dat kinderen in de meest kwetsbare situaties, zoals kinderen in armoede, kinderen met een handicap en kinderen die van hun ouders gescheiden zijn, niet in zulke indicatoren zijn opgenomen.”

We willen aandringen op de opstart van een terugkerende survey bij kinderen en jongeren die in voorzieningen wonen, welke voorzieningen dan ook. Omwille van kwetsbaarheden in de gezinscontext, de geestelijke of fysieke gezondheid, een beperking of schoolse noden. Tijdens de opmaak van de kinderrechtenmonitor werd een ‘black box’ zichtbaar van de leefwereld, de zorgen en noden van deze kinderen en jongeren in voorzieningen.

Ook andere kwetsbare groepen verdwijnen, cijfermatig, van de radar. Denk aan minderjarige nieuwkomers, de leefwereld van kinderen met een beperking buiten voorzieningen, ...

Het zijn mogelijk net de **‘afwezige kinderen en jongeren’ die urgente verbetermogelijkheden en systeemfouten kunnen aanwijzen**. Op zoek gaan naar deze jongeren met bijkomende dataverzameling, onderzoek en gepaste methodieken is cruciaal. Het middenveld kan hiervoor een sterke partner zijn.

“De leefwereld van kinderen in beeld brengen, daar hebben wij iets te bieden. Ik word toch ook nog het meest geraakt als jongeren zelf vertellen wat het betekent om op te groeien in de wijk. Maar de stem van jongeren horen, moet in een veilige en vertrouwde setting. De brede jeugdsector, waar gewerkt wordt met kinderen en jongeren op een manier dat ze zichzelf kunnen zijn, en jeugdwerkers kunnen die setting creëren om dat perspectief te capteren. Daar kan het middenveld echt iets betekenen. Daar kunnen wij een toegevoegde waarde zijn.”

- Els Van Effelterre, Algemeen Directeur JES vzw

Instrument voor beleidsvoering

De monitoring van kinderrechten staat niet op zich, maar **draagt bij aan beleidsontwikkeling, -uitvoering en -evaluatie**. Via monitoring is het mogelijk om over de tijd heen bepaalde evoluties waar te nemen en trends in kaart te brengen. Dat kan zowel gaan over schendingen, maar eveneens over positieve evoluties. De kinderrechtenmonitor biedt zo materiaal om toekomstig beleid te ontwikkelen of bestaand beleid aan te passen. De monitor maakt het mee mogelijk dat kinderrechten binnen en tussen de verschillende beleidsdomeinen op de agenda geplaatst worden en dat er – op een geïntegreerde manier – gewerkt wordt aan de leefsituatie van kinderen.

“Geïntegreerd werken spreekt aan om data samen te leggen. Maar als iedereen zijn cijfers doorstuurt naar het coördinerende departement, dan is dat nog niet geïntegreerd werken. Vrije tijd, wonen, jeugdhulp... hebben grote invloed op elkaar. Dus dat vraagt inderdaad om geïntegreerd beleid, om het samenleggen en koppelen van cijfers.”

- Stijn Beirens, Beleidsmedewerker Jeugdhulp, Opgroeien

De slotbeschouwingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind wijzen ook op het belang van monitoring van kinderrechten in functie van beleidsvoering. Voor de effectieve uitvoering van het Verdrag en de facultatieve protocollen, moeten gegevens en indicatoren verspreid worden onder de betrokken ministeries. Indicatoren en gegevens moeten worden gebruikt voor de formulering

van, het toezicht op en de evaluatie van wetten, beleid en programma's.

“Een kind-neutraal beleid bestaat niet. Elke beleid heeft een positieve of negatieve invloed op kinderen en jongeren.”

- Caroline Vrijens, Kinderrechtencommissaris

(Leefwereldgerichte) Indicatoren beleidsvoorbereidend of beleidsevaluatief inzetten en geïntegreerd werken, sluit ook aan bij **participatieve beleidsvoering**. Beleidsvoering en monitoring van kinderrechten participatief laten verlopen leunt op een zowel internationale als Vlaamse traditie. Zo kent het monitoringsproces ten aanzien van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een sterk participatief karakter. Alternatieve rapporten over de staat van kinderrechten, worden bij de formele rapportage opgesteld door zowel het middenveld, kinderen en jongeren, academici als kindombudsdiensten.

In Vlaanderen kent het kinderrechtenbeleid een sterk participatief karakter met onder meer het Horizontaal overleg jeugd- en kinderrechtenbeleid en de participatieve opmaak van het jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan. Ook de Vlaamse kinderrechtenmonitor 2.0 sluit aan bij deze participatieve beleidsvoering, met name door het uitgangspunt van samenwerking en het co-creatie.

Participatieve beleidsvoering versterkt leerprocessen en verbetert de kwaliteit van beslissingen. Het verhoogt ook de publieke steun voor beleidsplannen, -beslissingen en -resultaten waardoor de implementatie van het beleid meer effectief en efficiënt is.

In samenhang met andere beleidsinstrumenten

De kinderrechtenmonitor staat niet op zich. Om het instrument strategisch én efficiënt in te zetten, moet zoveel mogelijk **verbinding worden gezocht met andere beleidsinstrumenten en -domeinen**. De meest voor de hand liggende verbindingen die kunnen gemaakt worden, zijn die met de andere Vlaamse instrumenten van het jeugd- en kinder-rechtenbeleid. De indicatoren, inzichten en gegevens uit de kinderrechtenmonitor vormen **cruciale bouwstenen** waarmee de aanspreekpunten jeugd- en kinderrechtenbeleid, JoKER's (kind- en jongereneffectrapport), het Verticaal overleg of de Horizontaal overleg jeugd- en kinderrechtenbeleid, mee aan de slag moeten. De monitor reikt een kader aan voor het bepalen van beleidspistes en kan een leidraad zijn voor wetgevende kaders, beleidsregels en budgettaire keuzes. Omgekeerd kunnen aanspreekpunten en het gebruik van JoKER's **inspiratie** bieden om de monitor beleidsmatig relevant te houden. Nieuw beleid dat impact op het leven kinderen en jongeren beoogt, kan vertaald worden in een indicator om die impact te meten.

Op die manier bieden de indicatoren handvatten om het welzijn van kinderen en jongeren te verhogen. Daarvoor is het natuurlijk een eerste vereiste dat het de kinderrechten-monitor **gekend en wijd verspreid** is binnen de verschillende beleidsdomeinen. Zo wordt de monitor voorwerp van debat en versterkt het ook het engagement voor de implementatie van de kinderrechten.

Een verhaal van co-creatie en samenwerken

Het is de opdracht van de overheid om data te verzamelen die inzicht geven in kinderrechten en de leefwereld van kinderen en jongeren. De analyse en betekenisgeving aan deze data is echter een opdracht die **gedeeld** wordt met kennisinstellingen, het middenveld en actoren betrokken op die leefwereld van kinderen jongeren.

Monitoring is daarenboven meer dan enkel de bundeling en analyse van cijfergegevens. Het is een **continu en dynamisch** gebeuren waarbij verschillende processen op elkaar inhaken. Noch de overheid, noch een andere instantie heeft daarbij het geheel van die processen volledig in de hand, wat de keuze voor een co-creatieve aanpak en samenwerking voor de hand liggend maakt. De **co-creatie** moet zich dan ook doorzetten in alle aspecten van de monitoring van kinderrechten:

- Het **perspectief van kinderen en jongeren** moet verzekerd worden door in de monitoring voldoende ruimte te voorzien voor organisaties en onderzoekers die deze stem in beeld brengen. Enerzijds met een signaalfunctie om de monitor relevant te houden, anderzijds voor de analyse van de inhoudelijke betekenis achter de cijfers.
- **Signalen** moeten opgenomen worden in het actualiseren van de monitor, door bijvoorbeeld het (verder) ontwikkelen en verfijnen van (bestaande of nieuwe) indicatoren. Ook hiervoor moet beschikbare kennis bij kennisinstellingen, agentschappen en departementen gebundeld worden.
- Co-creatie gaat ten slotte over een doorgedreven samenwerking en kennisdeling met **alle beleidsdomeinen** die betrekking hebben op het leven van kinderen en jongeren.

Deze co-creatie en verbindingen gaan ook in de richting van een duidelijke afstemming met het **nationale** (via de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind) en **lokale** niveau (lokaal beleid en kindvriendelijke steden en gemeenten).

Het belangrijkste in co-creatieve praktijken is dat **mandaten en verantwoordelijkheden** samen concreet worden gemaakt. Het risico is anders dat uiteindelijk niemand zich verantwoordelijk voelt. Samen creëren en participatief beleidsvoeren gaat niet vanzelf. Het kost tijd om elkaar (spreekwoordelijk) te vinden, om alle belangen af te wegen en rekening te houden met verschillende dynamieken en eigenheden. Hiervoor is een sterke **regievoering** essentieel.

Communicatie over en uitdragen van de monitor

Om het draagvlak voor en de kracht van de monitor blijvend te vergroten, moet hij zo veel en zo **breed mogelijk gekend** zijn. Enerzijds om ingezet te worden waar nuttig. Denk aan: de opmaak van beleidsplannen of omgevingsanalyses, een kader creëren om verdiepend verhalen te verzamelen, leemtes van kennis blootleggen, enzoverder. Anderzijds kan meer bekendheid leiden tot meer participatie en verrijkende signalen.

Communiceren van indicatoren en analyses moet doordacht gebeuren en **op maat van de lezer** die voor ogen wordt gehouden. Wie is die lezer of wie moet dat zijn? Hoe kan een nieuwe indicator

uitgelegd worden? Hoe moet een nieuwe analyse begrepen worden? Kunnen verhalen helpen om de zwartwit tekening van de monitor mee tot leven te brengen? Hoe wordt al die informatie tot bij de lezer gebracht?

“Niet enkel cijfers brengen, maar ook verhalen. Dat is een communicatie-verhaal. Hoe doe je de monitor leven? Hoe communiceer je met de monitor en hoe laat je daar de stem van jongeren in horen? Het gesprek met de jeugdsector moet gevoerd worden, om die bekommernis mee te nemen. En daarin is het Departement Cultuur, Jeugd en Media een partner.”

- Lieven Boelaert, Teamverantwoordelijke Kennisontwikkeling van het Departement Cultuur, Jeugd en Media

Samengevat

De kinderrechtenmonitor 2.0 levert een meerwaarde door:

- Het kind als uitgangspunt te nemen en te vertrekken vanuit de beleving en de leefwereld van minderjarigen zelf.
- Kinderrechten niet enkel een juridische, maar ook een pedagogische en ethische invulling te geven.
- Kinderrechten als referentiekader naar voor te schuiven voor beleidsontwikkeling, -uitvoering en -evaluatie.
- De mix van registratiegegevens en surveydata die meer zicht geven op beleving en ervaring van kinderen.
- De context waarin beleid gevoerd wordt (regionaal, lokaal) mee in beeld te brengen en af te stemmen op de verschillende andere beleidsniveaus (nationaal, lokaal).
- De co-creatieve en participatieve totstandkoming waarbij overheid, middenveld, onderzoek en andere stakeholders samen op continue en dynamische wijze invulling geven aan het instrument.
- De verwevenheid met de andere kinderrechtenbeleidsinstrumenten.

Bronnen

In de uitwerking van de kinderrechtenmonitor 2.0 en in deze brochure werd verder gebouwd op inhoud en inzichten uit onder meer deze teksten (niet exhaustief):

[Ben-Arieh, A. \(2008\). The Child Indicators Movement: Past, Present, and Future. Child Indicators Research. 1.3-18.](#)

General Comment No. 5 (2003) 'General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child'

[Departement Cultuur, Jeugd en Media \(2019\). VN-Slotbeschouwingen over het gecombineerde vijfde en zesde periodiek rapport van België.](#)

KeKi (2012). Reflectietekst kinder-rechten. Kenniscentrum Kinderrechten vzw, Gent

[KeKi \(2012\). Visietekst kinderrechten.](#)

[KeKi \(2020\). Kinderrechtenmonitor 2.0? Verkennende studie naar het gebruik van kinderrechtenindicatoren op Vlaams, nationaal en internationaal niveau.](#)

Lembrechts, S. (2018). Een reflectie-oefening voor kindvriendelijk beleid met kinderrechten als kapstok. KeKi.

[Op de Beeck, H., Vandenhole, W., Desmet, E. \(2012\). Meten' en 'Weten' voor een gefundeerd kinderrechtenbeleid: Een kritische reflectie over de zin en onzin van kinderrechtenindicatoren. KeKi.](#)

Reynaert, D.; Formesyn, N.; Roets, G.; Roose, R.; Hennion, W.; Nachtergaele, S. (2018). Een kinderrechtenbenadering van kinderarmoede: kansen en valkuilen. In: Coene, J.; Raeymaeckers, P.; Hubeau, B.; Goedemé, T.; Remmen R.; & Van Haarlem, A. (red.). Armoede en sociale uitsluiting Jaarboek 2018. Acco.

Reynaert, D. & Van Ceulebroeck, N., (2020). Kinderrechten als hoeksteen van een kindvriendelijk lokaal sociaal beleid: kansen en valkuilen. Cahier bouwen aan een lokaal sociaal beleid.

Roose, R., & Bouverne-De Bie, M. (2007). Do children have rights or do their rights have to be realised? The United Nations Convention on the Rights of the Child as a frame of reference for pedagogical action. Journal of Philosophy of Education, 41(3), 431-443.

[Turnhout, E., Van Bommel, S., Aarts, N. \(2010\). How participation creates citizens: participatory governance as performative practice. Ecology and Society. 15\(4\). 26. \[online\]](#)

Turner, M., Hulme, D. (1997). Governance, Administration and Development. MacMillan Press.

Bijlage: een kort overzicht van het proces en de selectie van de indicatoren

Voorliggende brochure en bijhorende selectie van 91 – inzetbare of aanbevolen – indicatoren, is het resultaat van een anderhalf jaar durend proces en samenwerking vanuit AP Hogeschool, HOGent en KeKi vzw.

Het onderzoeks- en werkproces verliep in 5 stappen:

Stap 1: Selectie artikels Kinderrechtenverdrag

De eerste selectie van indicatoren werd gedaan door de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind op basis van de meest recente slotbeschouwingen van het VN-comité voor de Rechten van het Kind. Per geselecteerd artikel van het kinderrechtenverdrag werd gestart vanuit een set indicatoren geformuleerd door het Canadese Global Child project.

Stap 2: Interviews met relevante actoren in de betrokken werkvelden

Per geselecteerd artikel deden we interviews met relevante actoren in het werkveld. Elk interview had tot doel de belangrijkste aandachtspunten, knelpunten en thema's in kaart te brengen met betrekking tot het betreffende artikel. Zo werd de context waarin en de manier waarop de artikels uit het kinderrechtenverdrag 'tot leven komen' zichtbaar. Met andere woorden: welke betekenis hebben kinderrechten in de leefwereld van kinderen en jongeren in het Vlaanderen van vandaag?

Stap 3: Global Child Indicator sets contextualiseren op basis van de interviews

De input van de interviews werd door de onderzoekers vergeleken met de indicatoren van Global Child. Op basis daarvan maakten we een eerste selectie van indicatoren, herformuleerden we indicatoren of voegden we extra indicatoren toe.

Stap 4: Verfijning van de (Global Child) indicatoren

Met de selectie 'as is', voerden we gesprekken met de belangrijkste departementen en administraties en kinderrechtenactoren. Met deze gesprekken werd gestreefd naar een verdere verfijning van de indicatoren. De bilaterale gesprekken startten telkens met een gezamenlijke analyse van de selectie van indicatoren naar urgentie en relevantie van elk van de indicatoren.

Stap 5: Systematiseren en operationaliseren tot definitieve set indicatoren

Op basis van deze analyse werd verder verkend welke bestaande registratie- of surveydata aansluiten bij de selectie aan indicatoren. Hiervoor werd samengewerkt met departementen, agentschappen en kennisinstellingen. Indicatoren waar (vandaag) geen dataverzameling voor gebeurt maar die wel weerhouden werden na de gesprekken en analyses, worden geformuleerd als aanbeveling.

Selectiecriteria

Doorheen het hele proces werden daarnaast als inhoudelijke selectiecriteria voor de indicatoren volgende elementen bewaakt:

- de indicator staat in functie van een/het recht van de kind. De cijfers zeggen iets relevant over de naleving van de rechten van het kind in Vlaanderen.
- Het kind wordt als observatie-eenheid gehanteerd.
- De cijfers betreffen minderjarigen, nl. kinderen en jongeren beneden 18 jaar, en verhogen de zichtbaarheid van hun leefwereld.
- De cijfers gaan over kinderen uit het Vlaamse Gewest en, voor zover mogelijk, over kinderen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- Er is Vlaamse beleidsruimte om in te grijpen op deze indicator en dit artikel van het VRK. De gegevens betreffen situaties waaraan we vanuit de Vlaams bevoegdheden iets kunnen doen.
- De indicator is relevant op macroniveau.
- De indicator draagt bij aan het draagvlak en mede-eigenaarschap voor de monitor.
- De indicator draagt bij aan het betrekken van eindgebruikers en kinderen en jongeren.

Daarnaast worden enkele technische criteria gehanteerd zoals: meetbaarheid, validiteit, complementariteit en de mogelijkheid om periodiek en met voldoende kwaliteit data te verzamelen.

**Departement Cultuur,
Jeugd en Media**

Bolivarlaan 17, 1000 Brussel

vlaanderen.be/cjm